

GRUNDTVIGS VEJ TIL DE NORRØNE SKRIFTER

Af *Gustav Albeck*.

Ved Begyndelsen af sit andet Studieaar traf Grundtvig i København en jævnaldrende Fagfælle, der i lange Tider skulde blive hans eneste nære Ven, den attenaarige Bornholmer, *Peder Nikolai Skovgaard*.

Skovgaard havde udprægede historiske Interesser, ja, mere end det, omfattende Kundskaber og kritisk Sans. »Saxe og Snorre, Eddaerne og hele Islands Sagarække, som jeg kun kendte af Navn,« skriver Gr. om ham i 1838 (da Skovgaard var død i dyb Elendighed, som Handelsagent i Aalborg), »var nemlig en Kundskabs-Kreds, hvori *han* bevægede sig saa frit og let som i sin Hjemstavn«¹).

Denne Udtalelse er af sen Dato, forfattet 37 Aar efter Gr.s første Møde med Skovgaard — og 30 Aar efter at de sidst havde set hinanden. Med nogen Ret kan man spørge, om man kan fæste Lid til den. Giver Gr. ikke her, bevæget ved Tanken om Ungdomsvennens tragiske Død, denne mere Ære, end der tilkommer ham? Det vilde være menneskeligt smukt og forstaaeligt, om noget saadant var Tilfældet, og der er da ogsaa dem, der har ment, at man bør tage Gr.s smukke Vurdering af Vennen med Forbehold.

I sin Bog, »Grundtvig som filolog« (1946), opstiller Dr. *Helge Toldberg* den These, at Skovgaards Interesse for Oldtidforskningen oprindelig blot var en hobby, der forplantede sig til den historisk interesserede Grundtvig. »Det synes at have været Gr.,« skriver Toldberg, »der først har gjort springet ud i oldnordisken, hvorefter Skovgaard har forsøgt i samme spor.« Toldberg tilføjer dog, at dette er en »rekonstruktion«²).

Dette Forbehold gør det saa meget lettere at tage Afstand fra Thesen om Gr. som den ledende Kraft i Samarbejdet med Skovgaard. Toldberg begrunder bl. a. sin These med en Henviisning til, at Skovgaard i 1815, da han sad i Aalborg, fortabt for Videnskaben p. G. a. den meningsløse Censur-Dom, der havde ramt hans Skrift om Bornholm (fra 1804), nærede store Betænkeligheder ved at paatage sig et Medarbejderskab ved Gr.s Snorreoversættelse³).

Skovgaard taler i sit Svarbrev — sandt nok — meget beskedent om »det ubetydelige Bekjendtskab, jeg engang havde med disse vor Histories ypperlige Fædre.« Men paa sliig klædelig Forskerbeskedenhed lader sig intet bygge. Langt mere sigende er den Kendsgerning, at Gr. i 1815, da Spørgsmaalet om

¹) »Mands Minde«, p. 272.

²) Anf. Skr. p. 46. Maaske er Opfattelsen i nogen Maade paavirket af Rønning's Fremstilling (I, 1 p. 33 f.), hvor der tales om, at hverken Skovgaard eller Gr. havde naaet en »dybere forståelse« af Oldtidslitteraturen.

³) Breve I, p. 388.

en Overs. af Snorre var blevet højaktuelt for ham, brevligt opsøgte sin gamle, tabte Ven for at bede om hans Bistand. Man skal ikke regne med, at det alene var en Ædelhed fra Gr.s Side, et Forsøg paa at redde Skovgaard tilbage til Videnskaben. Langt snarere bør man vist i dette se Gr.s Erkendelse af, at Vennen m. H. t. oldnordiske Kundskaber var hans Overmand.

Saadan havde Gr. i hvert Fald følt det endnu i 1807—8, da han skrev paa sin »Nordens Mythologi«. I det oprindelige Udkast til det senere saa berømte Digt »Strandbakken ved Egeløkke« havde han i 1807 omtalt Skovgaard med Ord som disse:

Til Oldtidens hellige Lunde
Jeg fulgte hans stræbende Aand,
Han aabned mit lukkede Øje
Og viste mig Vejen saa nøje
Med Edda og Snorro i Haand.

Og i Fortalen til NM 1808 talte han om Skovgaards Vennehaand, »som ledte mig til de vise Oldinge: Snorro og Saxo, i hvis Spor jeg da henvandrede mod Eddas mystiske Skov.« Han roser sammesteds Skovgaard for hans stærke Aand, hans dybe og omfattende Blik, hans næsten overmenneskelige Flid og Udholdenhed⁴⁾.

Det er tydeligt at Gr. i 1808 — uden Forbehold — erkender Skovgaard som sin Overmand og Vejleder, naar det drejer sig om Kendskab til de gamle norrøne Skrifter. Men Tvivleren vil næppe være tilfreds hermed. Han vil spørge: Hvad siger de samtidige Udsagn?, f. Eks. Gr.s Optegnelser og Dagbøger fra Tiden 1801—1804?

De bekræfter til fulde Gr.s senere Udtalelser. De viser, at Gr. i Tiden 1801 og til Midten af 1804 ikke gjorde noget alvorligt Forsøg paa at blive fortrolig med den gamle norrøne Litteratur. Skal man dømme efter Gr.s Dagbøger og selvbiografiske Optegnelser fra denne Periode, var Gr. ikke særlig flittig i disse Aar. Universitetsstudiet (Teologien) passede han kun maadeligt og opnaede kun med Besvær sin Examen i Oktober 1803. Derudover var han optaget af spredte litterære Sysler, en temmelig planløs Læsning (bl. a. af værdiløse Romaner) og Rimerier af udpræget diletterantisk og epigonagtig Karakter, Pennepøver altsammen, som ikke krævede alt for megen Viden, omend en Forkærlighed for Historien er fremherskende i Emnevalget. Intet tyder paa, at han har fordybet sig i Emnerne, endsige opsøgt primære Kilder. Venskabet med Skovgaard var nok baseret paa gensidig Interesse for Historien, men i denne dets første Periode gik de to Venner i deres Arbejde hver deres Veje. Gr.s Ambitioner var *Æstetikerens*, *Skriventens*, *Digterens*, Skovgaards derimod *Forskerens*. Det er ganske sigende, at det eneste sikre Vidnesbyrd, vi har om deres Samvirke i denne Tid, er den Kendsgerning, at Skovgaard, hvis Skrift var adskilligt lettere at læse end Gr.s, har renskrivet det Ms. af Gr.s Komædie »Skoleholderne«, som i 1802 blev indsendt til og forkastet af Det kgl. Teaters Direktion⁵⁾.

Det fremgaar af Gr.s Dagbøger, at han, da han i Begyndelsen af 1804, efter veloverstaaet Embedseksamen for Alvor vil gaa i Gang med at skrive

⁴⁾ US I, p. 251.

⁵⁾ Gr. havde i det hele taget i sin Ungdom en ikke ringe Evne til at faa sine Venner til at gøre »Sekretærarbejde« for sig. I Tiden efter 1810 var det navnlig Povel Dons og S. B. Hersleb, der maatte holde for. Men i disse hans Studenter- og første Kandidataar var det altsaa Skovgaard.

historiske Fortællinger (med P. F. Suhms Fortællinger som nærmeste Forbillede), kun sidder inde med et temmelig overfladisk Kendskab til den gamle norrøne Digtning, er uden Indsigt i det islandske Sprog, uden ringeste Erfaring i Haandskriftslæsning.

Et Par Optegnelser er meget talende: ²⁸/₂ noterer han sig Titelen paa Sæmunds Edda, oversat af Sandvig (en af de vigtigste, trykte og oversatte Kilder til Studiet af den nordiske Oldtid og af den gamle Gudelære⁶⁾). I Betragtning af, at han mere end een Gang har hævdet, at han i sine *Barndoms- og Gymnasieaar* var utrøstelig ved Tanken om, at man intet vidste om de gamle Guder⁷⁾, er det mere end bemærkelsesværdigt, at han først i 1804 bliver bekendt med Eksistensen af Sandvigs Oversættelse. Den eneste rimelige Forklaring herpaa er, at Gr. i Tiden 1800—1804 har været optaget af andre Interesser og Gøremaal.

I Slutningen af Maj 1804 blev Gr., der efter sin Eksamen opholdt sig hjemme i Udby (eller hos Broderen i Torkildstrup), underrettet af Skovgaard om, at der eksisterede en trykt Oversættelse af *Egils Saga*⁸⁾. Det var lige, hvad han havde Brug for. Han var ikke ude efter videnskabelige Resultater, ønskede blot et vist Kendskab til Sagalitteraturen for at kunne hente Stof fra denne til sine historiske Fortællinger, der blot skal have Sandsynlighed, ikke Sandhed. Udtrykket er Gr.s eget. Den historiske Fortælling forener efter Gr.s Mening »Romanens og Historiens Skønheder uden at have dens Ufuldkommenheder⁹⁾. Han ser Sagaen som et Slags Forbillede for den historiske Fortælling, eller som det hedder i Gr.s private Kommentar til Oehlenschlägers Subskriptionsplan i Lærde Efterretninger fra Maj 1804: »De gamle Sagaer bør omarbejdes, ei ordret fordanskes¹⁰⁾).

Derfor er Gr. ogsaa — til at begynde med — temmelig ligeglad med Skovgaards andre omhyggelige Oplysninger vedr. de forskellige Haandskrifter i den arnemagnæanske Samling. Man bemærke Tonen i Gr.s Dagbogskommentar til et Brev fra Sk., hvori denne i Maj 1804 meddeler Gr. en Mængde Oplysninger:

»Endvidere fortæller Sk. mig endel om de forskellige Exemplarer af *Egils Saga*. — En Ting, der da den er trykt, ei bekymrer mig meget, undtagen det, at blandt Kvarterne — af Magnæana — findes et Exemplar 454, der er de andre gandske ulig —.

Dette kunde være ret got, ifald Jeg nogetid lærer Islandsk, saa Jeg kan vove at skrive en Fortælling under *Egils* Navn. I sidste Tilfælde er det got, at min Korrespondent lader mig vide, at i Landnama handler 1ste Parts 18tende og 19tende Kapitler om Kveld Ulf. Torolf og Skallagrim. («¹¹⁾).

Det er det digteriske Stof, som interesserer Gr. De filologiske og kilde-mæssige Oplysninger er ham temmelig ligegyldige. Men det er ikke mindst dem, — der af historiske Grunde — har Skovgaards Interesse. Vi kan af Gr.s Dagbogsoptegnelser se, at Skovgaard har kendt de forskellige arnemagnæanske Haandskrifter af *Jómsvikingasaga*, at han har kendt *Flatbogen* og kan opstille Konjekturner om Skrivefejl i Haandskrifter af *Knytlinga*. Altsammen viser det, at Skovgaard i Tiden 1801—4 har anvendt sin »umenneskelige Flid«

⁶⁾ US I, p. 50.

⁷⁾ *ibid.* p. 19 og p. 250 f.

⁸⁾ *ibid.* p. 59.

⁹⁾ *ibid.* p. 56.

¹⁰⁾ *ibid.* p. 60.

¹¹⁾ *ibid.* p. 59.

paa at lære sig Oldislandsk og at gøre sig fortrolig med en stor Mængde af de arnemagnæanske Sagahaandskrifter. Han har virkelig i disse Aar og paa dette Felt skabt sig et Forspring for Gr., kvalificeret sig til at blive dennes Læremester og Vejleder.

Og den Dag var ved at nærme sig, da Gr. kunde indse, at det kunde være hensigtsmæssigt at følge i sin lærde Vens Spor, ja, at han kunde drage stærk Nytte af hans omfattende og grundige Viden.

Medens Gr. endnu i Maj 1804 konstaterer det som et maaske nok beklageligt, men temmelig uafvendeligt Faktum, at han ikke kan Islandsk, vaagner i de følgende Iveren efter at gøre sig nogenlunde fortrolig med Sagaøens gamle Tungemaal. — I et Tilbageblik paa Aaret 1804, skrevet paa Aarets sidste Dag, dvæler Gr. ved en Plan, der var modnet i ham, om at skrive en Disputats om Knud den Store, hvis Ry — efter Gr.s Mening — trængte til at blive reduceret. Det hedder om denne Plan, at han snart indsaa, at hans Arbejde slet intet Værd kunde erholde, hvis han ikke kunde faa nogen Tids Ophold i Hovedstaden og lærte vor Oldtids Tungemaal. Om denne sidste Del af Planen skriver han aabenhjertigt: »denne Tanke skrækkedes Jeg for og lod staae dybt i Baggrunden«¹²⁾.

Men hans andre Sysler trak den frem i Dagens Lys. Da han brevligt havde underrettet Skovgaard om, at han vilde skrive en Fortælling om Palnatoke, havde hans bornholmske Ven svaret, at denne Plan vilde vinde, dersom Gr. først læste *Jómsvíkingasaga*, af hvilken der paa denne Tid ikke fandtes nogen dansk Oversættelse¹³⁾.

Gr. kommenterer dette Raad saaledes: »Atter — tænkte Jeg vranten — viser sig her det Islandske Sprog paa min Vey som en fiendtlig Genius«. Han trøster sig dog, da han opdager, at Holberg i Danmarks og Norges Stat har en Henvisning til en latinsk Oversættelse af *Jómsvíkinga*. Gr. var en stiv Latiner, og kunde han faa fat i denne latinske Oversættelse, kunde han med andre Ord lære Indholdet af *Jómsvíkinga* at kende uden at besvære sig med at lære Oldnordisk. Saa meget større var hans Skuffelse, da han — atter gennem Skovgaard — fik at vide, at denne latinske Bearbejdelse, Arngrim Jónssons, ikke var trykt, men fandtes i et Hdskr. i Paris.

»Nu var jeg lige nær«, skriver Gr. i sin Aarsoversigt for 1804. »Ønsket om at lære Islandsk fyldte min Sjæl (!) men denne var udygtig til at udklække en Tanke selv om Muligheden af at blive bekendt med eet hint Sprogs Ord i Sydsjellands Landsby«¹⁴⁾. Nu vil han m. a. O. gerne lære Islandsk. Men et nyt Problem har rejst sig. Hvordan faa Hjælpemidler hertil i det afsides Udby?

Da er det, at han en Aften i sin Faders Bibliotek faar fat i Finnur Jónsson Islandske Kirkehistorie, der indeholder gamle islandske Digte med vedføjede Oversættelser til Latin. Her var maaske et Hjælpemiddel. Han kunde næsten ikke sove om Natten af lutter Spænding. »Men hvor blev jeg langnæsset,« skriver han, »ved at se, dels, at hvad her fandtes af Sagaernes Sprog — thi Noget gandske Andet er trettende og følgende Sekels eklesiastiske Islandsk — var saare lidet, og dels, at ved disse Stumpers Oversættelse var Meningen vel udtrykt, men Ordene ey overførte tydelig, en Ting, der var saare naturlig, da salig Fin vist aldrig drømte om, det vilde falde nogen ind at lære hans Modersmaal af denne hans Bog.«¹⁵⁾.

¹²⁾ *ibid.* p. 66.

¹³⁾ *ibid.* p. 67.

¹⁴⁾ *ibid.*

¹⁵⁾ *ibid.*

Trods de Vanskeligheder, han her nævner, søgte Gr. med stor Energi at komme til Klarhed i det islandske Sprogs Gloser og Opbygning. Han siger selv, saare karakteristisk, at Entusiasmen, som besjælede ham, var alt for ny, til at den saa flux lod sig nedstemme. »Med en Taalmodighed, Jeg ey før kjendte, og som Jeg neppe giver flere Prøver paa, optegnede Jeg nu i alfabetisk Orden hvert forekommende islandsk Ord, og vedføjede det danske, Jeg troede dertil svarede. At Jeg her ofte tog Feyl, og maatte flere Gange give et Ord nyt Navn, var er nødvendig Følge saavel af Oversættelsen, som af de flere hinanden næsten ophævende Bemærkelser, et og samme Ord kan have«¹⁶⁾.

Havde han tøvet længe med at kaste sig ud i et virkeligt Studium af Oldnordiskan, bør det indrømmes, at han ikke sparede sig, da han først var kommet i Gang. Han tilbragte en Maanedstid af Eftersommeren i København (hvor han til at begynde med indlogerede sig hos Skovgaard i Pilestræde, senere hos sin Fætter Troyel i Hyskenstræde). I denne Tid synes han at have gjort Forsøg paa at læse Jómsvikinga efter Haandskrifterne, »men da Jeg ey havde Tid til at lære de i Manuskriptet brugelige Forkortningsfigurer og blive bekendt med Skriften, lod Jeg det Forsæt fare, da Skovgaard gjorde mig opmærksom paa, at hvad jeg ønskede at vide af samme, ogsaa fandtes i den skálholtske Udgave af Olaf Tryggvasons Saga.« »I denne, som ingen Oversættelse har,« tilføjer Gr., »fik Jeg god Leilighed til at øve Mig, og nu fattede Jeg det forvovne Forsæt hel at exserpere — det er, halv at oversætte — den af min Ven¹⁷⁾ meget roste Njåls Saga. Jeg gjorde det saa godt Jeg kunde, og exserperede tillige Thorsten Vikingsens Saga.«

Excerpteringen af Njål er bevaret blandt Gr.s Papirer. Den er afsluttet paa hans Fødselsdag d. 8. September 1804. Kvadene har Gr. nøjedes med at afskrive paa Oldnordisk. Visse for ham ukendte Gloser og Konstruktioner er ligeledes overført uoversatte og markerede ved at være skrevet med latinske Bogstaver. Man kan give Dr. Toldberg, der har undersøgt det store Ms., og som bl. a. mener at kunne fastslaa, at Gr. mod Slutningen var kommet op paa at oversætte eller bearbejde 15 Tryksider pr. Dag, Ret i, at denne Njåla-Excerptering dokumenterer, at Gr. nogenlunde behersker Oldnordisk¹⁸⁾. Stort længere naaede Gr. ikke, inden han drog til Langeland. Takket være Skovgaard, der stadig havde holdt ham til Ilden, kunde Gr. gaa ind i dette betydningsfulde Livsafsnit med ikke helt ringe Forudsætninger for at tolke en oldnordisk Text.

Med sig til Egeløkke havde han sin lille Bogsamling. Den indeholdt af oldnordisk Litteratur Peder Claussens Oversættelse af Heimskringla, den arnemagnæanske Udgave af Edda, den skálhóltske Udgave af Landnåma Saga, den arnemagnæanske Udgave af Gunløg's Saga og endelig Suhms Udgave af Eyrbyggja Saga, altsaa en skønsom Blanding af oversatte og ikke oversatte Texter. Det var ikke noget stort Udvalg, men tilstrækkeligt Materiale til at holde Gr.s Kundskaber vedlige, om da dette var hans Hensigt.

Det er tilstrækkeligt kendt, at han under sit Ophold paa Egeløkke, paa- virket af sin Forelskelses sjælelige Tryk, svingede stærkt mellem voldsom Produktivitet og maanedlang litterær Uvirksomhed. En Uvirksomhedsperiode indtraf f. Eks. i det tidlige Foraar 1807, men — som Gr. røber det i en Dag-

¹⁶⁾ *ibid.* p. 68.

¹⁷⁾ Skovgaard; *ibid.* p. 69.

¹⁸⁾ »Grundtvig som filolog«, p. 47 f.

bogsoptegnelse af ²⁴/₁₀₀ 1807 — et Par Breve fra Skovgaard, fra hvem Gr. ikke havde hørt i 2 Aar, satte ham paany i Gang med Studiet af »Oldsagerne«¹⁹⁾. Et Resultat heraf var bl. a. et Brev til Professor Rasmus Nyrup (af ¹/₁₀ 1807), hvori han skriver, at det vilde være ham dobbelt kært »at skue Eddas utrykte Sange, især dem som tyde hen paa Volsungernes og Gjukungernes betydningsfulde Epoke; men dette føler jeg ret vel er umuligt uden at forlade en Post, hvorfra Jeg ej bør vige«. Det var tydeligt nok en Føler, som han stak ud, uden større Haab om, at hans Bøn kunde opfyldes. Derimod samlede han sig om et stort og forhaabentligt opfyldeligt Ønske, nemlig om at faa »af Universitetets Bogsamling til Laans Resens Edda (den første Udg. af Snorres Edda og Dele af den ældre) og andre trykte Sagaer, som Jeg ikke har!«

Nyrup svarer — imødekommende — allerede d. 5. Maj, og Gr. takker 10 Dage senere: »Ved den sig nærmende Opfyldelse af Ønsket, Jeg saa længe gemte i min Barm, følte og føler jeg mig som nyskabt«. Men navnlig er han glad for den Opmuntring til fortsat Studium, Nyrup har givet ham. Han nævner, at han arbejder med en kort Fremstilling af Asalæren, »der sikkerlig kan fremtræde som et sluttet Heelt« og drister sig til at spørge »om Laanet af Eddas utrykte Sange er en absolut Umulighed.« ... »De vil tilgive mig Spørgsmaalet, naar jeg siger, at de udgøre et nødvendigt Led i min Idékæde...«²⁰⁾. Bemærkelsesværdigt er det imidlertid, at han endnu paa dette Tidspunkt først og fremmest sigter mod at give sin Helhedsfremstilling en *digterisk*, ikke nogen videnskabelig Form: »Kommer jeg saavidt, at fremstaa med den Sammenknytning af Eddas Digte og Sagn, som lever i min Idé, da vil jeg ikke selv fortælle Asalæren, men lade den udtale af en Person, der selv maatte tro paa Individualiteten af de optrædende Figurer og til denne Person valgte jeg Brynhild. Naar Sigurd, selv et Offer for Loke, som styrede Andvars Naut, har fortalt Hende Volsungernes tragiske Skebne, Lokes Værk, da spørger Han, om denne lønglade Loke stedse var Fjende af Aser og Asers Afkom. Nu fører Brynhild ham tilbage til Tids Fødsel og udvikler i det gamle Versemaal Lokes Tilværelse som Asalærens Vendepunkt. Derpaa skue Vi sidste Spor af Lokes Virken paa denne Side Gudemørket i Sigurds og Brynhilds Undergang; thi Gjukungernes sørgelige Skebne er ikke Lokes Værk, men Asernes Hevn«.

Citatet her er interessant, fordi det viser, at Gr. allerede har fattet Ideen til den store Digtning, som skulde blive til hans Optrin af Asers og Norners Kamp. Han peger paa Nødvendigheden for ham at faa Kendskab til Kvaernerne om Helge Hundingsbane og Brynhild. »Vel veed jeg, at de sidste skulle være mørke, men faar jeg dem, skal jeg slutte mig selv i Fængsel for, om muligt, at afnøde dem deres Sands«²¹⁾.

Han er, som man ser, ved at blive indfanget af Erkendelsesiveren.

Han indrømmer over for Nyrup, at han »er ubekendt med det Ejendommelige ved enhver Del af Eddas Litteratur (Litteraturen om Edda). Jeg veed ikke om mere af Sæmunds Edda end hvad der findes i den arnemagnæanske Udgave, er trykt; men hvis saa er, ønskede jeg det frem for Alt, ligesom jeg er min Længsel bevidst efter at se Originalen af Voluspa, da jeg troer, at den ellers saa skarpsindige Sandvig har paa nogle Steder forfejlet Mening

¹⁹⁾ Breve I, p. 1 f.

²⁰⁾ *ibid.* p. 2 f.

²¹⁾ *ibid.*

ganske. Jeg veed, at Resens Edda har en slet Tekst, og at den kun indbefatter en Del af Snorros Edda, men jeg veed ikke, om mere af den sidste er trykt...«²²⁾.

Tydligere Vidnesbyrd kunde man vel ikke ønske sig, om at Gr.s norrøne Studium, uagtet det endnu fortrinsvis tenderer mod en digterisk Fremstilling, er godt paa Vej til at faa Karakter af filologisk-historisk *Forskning*. Ikke blot er han paa Jagt efter Kilder, som han ikke kender, men Trangen til at udøve Textkritik er vaagnet i ham. Netop samtidig udarbejder han og lader trykke en lille Afhandling »Om Asalæren«, som han lader offentliggøre i Rahbeks Ny Minerva. Det er den første samlede Fremstilling fra hans Haand af den nordiske Mythologi, holdt i en højstemt Stil, og i hele sin Opbygning præget af Gr.s daværende Betagelse af den schellingske Filosofi.

Gr. sendte Afhandlingen til Nyrup d. 22. Maj med et Par Ord om, at Fremstillingen var »en glad og livfuld Ahnelse af gamle Nords Højhed, parret med tilbagetrængt Smerte...«²³⁾.

Den smertefulde Stemning var ikke blot en Følge af Digterens Fornemelse af Afstanden mellem Fortidens Højhed og Nutidens lave Lurvetthed, men ogsaa en Frugt af Gr.s egen ulykkelige Forelskelse, der sled stærkt paa hans Nerver. Der er da ogsaa Tegn paa, at han i Tiden efter den lille Afhandlings Fremkomst føler sig nedslaaet og elendig. Ved nogle Eddaoptegnelser fra 12/6 1807 vedføjer han: »Skougaard skal have alle mine Optegnelser, hvis jeg dør«²⁴⁾.

Hvad man end kan mene om Gr., intet var ham fjernere end at spille Komædie for sig selv. Tanken om, at hans sjæleligt rystende Situation maaske vilde føre til hans Død, var ham visselig ikke fremmed. Han følte sin Tilværelse delt mellem to uforenelige Livsformer. Paa sit Kammer paa Loftet levede han et Gudeliv med de gamle Aser og saa ikke blot bogstaveligt talt, men ogsaa aandeligt ned paa Livet i Herskabssalonerne nedenunder. Men han vidste ogsaa, at denne lavere Virkelighedens Verden virkede dragende paa ham, at han var for kraftløs til at træffe et Valg. Han var bundet til et baade og, hvor han selv mere og mere kunde mærke, at hans Situation krævede et enten eller.

I denne Situation kom Skovgaard ham paany til Hjælp. Han aflagde i Sommeren 1807 Gr. et Besøg paa Egeløkke, paa et Tidspunkt, hvor Fru Leth og hendes Søn var paa Sommerferie paa Fyn. Vi veed, at Skovgaard under dette Besøg fik Gr. til at foretage en Ferierejse hjem til Udby, det første Skridt til det endelige Opbrud Aaret efter.

Da Gr. vendte tilbage til Langeland i August 1807, maatte hans Baad over Bæltet krydse mellem engelske Orlogsfartøjer. Og ikke længe efter naaede Rædselsbudskabet om Københavns Bombardement frem til Øen.

Man kunde have ventet, at Gr.s første Tanke ved dette Budskab havde haft Retning mod de gamle Haandskrifter; men først da han i »Dagen« fra 5. Oktober (der muligvis naaede ret sent til Langeland) læste Nyrups Meddelelse om, at Universitetsbibliotekets Manuskripter var reddede, »skjælvede« han ved »Tanken om, at ogsaa de kunde være blevet et Rov for Luerne«.

De sidste Ord er et Citat fra et nyt Brev til Nyrup (af 10/11 1807)²⁵⁾, hvori han beretter om den Uvirksomhed, hvori Efterretningen om den ulykkelige

²²⁾ ibid.

²³⁾ ibid. p. 4.

²⁴⁾ »Grundtvig som filolog«, p. 100.

²⁵⁾ Breve I, p. 5.

Krig havde sat ham. »Nu tør jeg da ikke tænke paa at erholde de islandske Manuskripter,« skriver han i samme Brev. Det gør heller ikke saa meget, thi nu har Gr. omsider truffet sit Valg: »Jeg havde da kun Valget imellem, at opgive Haabet om et nøjere Kendskab til Nordens Oldtid og at rive mig løs fra min nærværende Stilling. Drevet af indvortes Trang, har jeg valgt det sidste, og ved Vinterens Ende kommer jeg til Hovedstaden...«.

Sine sidste Maaneder paa Langeland anvendte Gr. til at samle de foreløbige Resultater af sin Forskning af den nordiske Mythologi. Hertil tilskyndedes han af Nyrup, der i et Brev maa have spurgt den unge Asakender til Raads i Anledning af, at Nyrups Forlægger ønskede snarest muligt at udgive en Udsigt over Eddalæren.

Gr.s Svar paa Nyrups Spørgsmaal er et langt Brev af 6. Januar 1808²⁶, en hel videnskabelig Afhandling, holdt i en nøgtern, saglig Stil, det smukkeste Vidnesbyrd om, at Digteren, trods den Asarus, han havde ladet sig indfange af, havde faaet en fast videnskabelig Grund at rejse sit Asgaard paa. Det er i Hovedsagen den samme Bygning, han rejste i sit halvt videnskabelige, halvt digteriske Værk, »Nordens Mythologi« 1808.

Den endelige Udarbejdelse af dette Værk fandt Sted efter Tilbagekomsten til København d. 1. Maj 1808 og var afsluttet 28. Oktober samme Aar. Vi kan, som Dr. Toldberg har gjort det, følge hans Arbejde med Haandskrifterne næsten fra Uge til Uge og bl. a. konstatere, at det første, Gr. kastede sig ud i, var et nøjere Studium af Völuspá, og at han bl. a. har haft fat i Haandskriftet NkS 1109, 2° og den berømte *Codex regius*²⁷).

Da Gr. i Maj 1808 gensaa København, havde Skovgaard forlængst forladt Hovedstaden og slaet sig ned i Aalborg. Et bevaret Brevudkast fra ¼ 1808 røber, at Gr. intet har hørt fra Vennen siden November 1807, uagtet han har tilskikket ham i det mindste 4 (tabte) Breve. I dette femte Brev meddeler han Vennen, at han har afskrevet alle Eddas »utrøkte Sange« og opstiller sin Hypothese om Forholdet mellem »Niebelungenlied« og »vore Digte om Volsunger og Gjukunger«²⁸). Han nævner i samme Brev, at han er begyndt at lægge Vind paa den indiske Gudelære, »men for at være beføjet Dommer, maatte Man forstaa det Sanskritiske og have studeret Indernes hellige Bøger.« Gr. kendte nu de Krav, som en videnskabelig Tilegnelse af mythologisk Kildestof stiller til Forskeren. Ikke uden Selverkendelse er hans vedføjede Suk: »Det vorder da aldrig Tilfældet med mig.«

Dette Brevudkast er det sidste Vidnesbyrd om det venskabelige »Discipel-forhold«, Gr. stod i til Skovgaard. Han savnede ham haardt, nu da han for Alvor gik i Gang med det oldnordiske Kildestudium. Sin Ensomhedsfølelse og sin hele Situation gav han Udtryk i Digtet »Kjøbenhavn«, i sin oprindelige — og i »Saga« sikkert lidet ændrede — Form skrevet i Foraaret 1808. Det hedder her bl. a.:

Rask det gaar mod Byen hen.
Ak, jeg har mig nu derinde
Ingen kjærlig Ungdomsven
Endnu mindre en Veninde.
Kun i gamle Pergamenter
Kun i Grublen og i Sang
Jeg mig Trøst og Glæde venter...

²⁶) Breve I, p. 6 ff.

²⁷) »Grundtvig som filolog«, p. 102 f.

²⁸) Breve I, p. 15 f.

Det gik nu anderledes end han forudsaa. Opholdet paa Walkendorffs Kollegium aabnede ham Adgang til en hel ny Vennekreds, den norske, som fik den allerstørste Betydning for ham. — Men den bornholmske Ungdomsven glemte han ikke. Han har — som alt nævnt — fra Tid til anden omtalt ham med stor Veneration og Taknemmelighed. Men det sikreste Vidnesbyrd om, hvad Skovgaard har betydet for ham, skal man formentlig finde netop i det Faktum, at Gr. i 1815 brevligt søgte Kontakt med ham for at faa ham til sagkyndig Medarbejder ved Snorre-Oversættelsen.

I »Mands Minde«-Forelæsningerne gav Gr. et mere direkte Udtryk for sin Afhængighed af Skovgaard ved bl. a. at sige: »har eller faar mit Liv nogen videnskabelig Betydning, da var *det* [Venskabet med Skovgaard] aabenbar Betingelsen ...«²⁹⁾.

Den her meddelte lille Undersøgelse viser, at Gr. hverken smigrede eller overdrev, naar han — i senere Tider — nævnede, hvad han skyldte sin Ungdomsven. Han vidste, hvad Skovgaards Kundskaber var værd. Uden ham er det ikke sikkert, at Gr. var naaet frem til fuld Udfoldelse af sine filologiske Evner, der senere skulde skaffe ham internationalt Forskerry, navnlig takket være hans Studier i Beowulf, og uden ham havde han nok savnet den Modvægt, der allerede ved hans Forfatterskabs Start hindrede ham i at lade sig indfange af den golde Virkelighedsflugt, som den tyske romantiske Filosofi havde været ved at drage ham ud i.

²⁹⁾ »Mands Minde« (1877), p. 273.